

Migrantenliteratuur

Duitse literatuur #5

Boeken - 16 januari 2018 - Auteur: Britta Böhler

Olga Grjasnowa geldt als een van de grote talenten binnen de Duitse migrantenliteratuur. Maar zelf is ze niet blij met dit label. Het is ook een dubieuze categorie, vindt auteur en juriste Britta Böhler.

Immigratie en integratie zijn thema's die al jaren een prominente plaats hebben in het politieke debat. De discussie over het groeiende aantal vluchtelingen, bijvoorbeeld, of de vraag of de dubbele nationaliteit moet worden verboden. Maar migratie is ook relevant voor de definitie van 'de Duitse' literatuur, nu er in Duitsland, net als in andere Europese landen, steeds meer auteurs leven en werken die oorspronkelijk afkomstig zijn uit het buitenland. Dus wat bedoelen we eigenlijk tegenwoordig als we praten over de Duitse literatuur?

Het lijkt logisch dat in ieder geval alle auteurs die in Duitsland wonen en in het Duits schrijven, behoren tot de Duitse literatuur. Maar als een auteur buitenlandse wortels heeft, behoort hij of zij daarbij tot een specifieke categorie: de migrantenliteratuur. Hierbij gaat het zowel om auteurs wier ouders naar Duitsland zijn geëmigreerd als om schrijvers die zelf in het buitenland zijn geboren.

- Olga Grjasnowa, '[Gott ist nicht schüchtern](#)' (Aufbau Verlag, 2017). De Nederlandse vertaling van Joëlle Feijen, '[God is niet verlegen](#)', verschijnt in april 2018 bij De Bezige Bij
- Olga Grjasnowa, '[Die juristische Unschärfe einer Ehe](#)' (Carl Hanser Verlag, 2014). De Nederlandse vertaling van Joëlle Feijen: '[De juridische schimmigheden van een huwelijk](#)' (De Bezige Bij, 2016)
- Olga Grjasnowa, '[Der Russe ist einer, der Birken liebt](#)' (Carl Hanser Verlag, 2012). De Nederlandse vertaling van Josephine Rijnarts: '[Een rus is iemand die van berken houdt](#)' (De Bezige Bij, 2013)
- Feridun Zaimoglu, '[Evangelio - Ein Luther-roman](#)' (Kiepenheuer & Witsch, 2017). Vooralsnog is er geen Nederlandse vertaling verschenen

Auteurs als Olga Grjasnowa bijvoorbeeld. Grjasnowa werd 1984 in Azerbeidzjan geboren en kwam samen met haar familie naar Duitsland toen ze elf jaar oud was. Na het gymnasium in Frankfurt studeerde ze onder meer literair schrijven aan het Literatuurinstituut in Leipzig en danswetenschappen aan de Freie Universiteit in

Berlijn.

Grjasnowa presenteerde afgelopen voorjaar haar derde roman, 'Gott ist nicht schüchtern', een boek over twee Syrische vluchtelingen die met een boot naar Lesbos komen en vervolgens in Berlijn belanden. (Nederlandse lezers hebben overigens al kennis kunnen maken met Grjasnowa's werk. Haar twee eerdere romans - 'Der Russe ist einer, der Birken liebt' en 'Die juristische Unschärfe einer Ehe' - zijn allebei in het Nederlands verkrijgbaar.)

Grjasnowa's werk werd met meerdere prijzen bekroond en ze geldt als een van de grote talenten binnen de migrantenliteratuur. Maar Grjasnowa is niet blij met dit label. In een [interview](#) tijdens de Leipziger Buchmesse van 2017 noemde ze het begrip "paternalistisch en racistisch". Dit lijkt misschien een overtrokken reactie, maar Grjasnowa heeft wel een punt. Het is inderdaad dubieus auteurs enkel en alleen op basis van hun geboorteland of hun afstamming te kwalificeren. Door de nadruk te leggen op de afstamming, respectievelijk de herkomst doet het label migrantenliteratuur bovendien voorkomen alsof deze auteurs en hun boeken apart staan van de 'echte' Duitse literatuur. Ze zijn wel Duits, maar toch niet helemaal.

Daarnaast schrijven auteurs die tot de migrantenliteratuur worden geteld geenszins alleen maar over onderwerpen die verband houden met de immigratiegeschiedenis van de auteur of diens familie. Jazeker, soms schrijven (ook) deze auteurs over migratie of vluchtelingen, net als Olga Grjasnowa in haar nieuwe roman. Maar er zijn evenveel tegenvoorbeelden. Boeken, dus, die ondanks het label migrantenliteratuur andere thema's bestrijken. Inhoudelijk is migrantenliteratuur even divers als 'gewone' literatuur.

En dan is er nog een probleem: een auteur raakt het label migrantenliteratuur niet gemakkelijk kwijt. Neem Feridun Zaimoglu, een van de bekendste Duitse schrijvers met buitenlandse wortels. Zaimoglu woont al ruim veertig jaar in Duitsland en hij heeft inmiddels meer dan twintig boeken op zijn naam staan. En ook qua onderwerp is zijn werk vaak heel 'Duits': het vorig jaar maart verschenen 'Evangelio', bijvoorbeeld, is een roman over Maarten Luther. Maar omdat Zaimoglu in Turkije werd geboren, worden zijn boeken gerekend tot de migrantenliteratuur.

Het label migrantenliteratuur is dus niet alleen dubieus maar ook verwarrend en misleidend. Olga Grjasnowa heeft gelijk: we kunnen het maar beter afschaffen.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/24360/migrantenliteratuur>